'Spaanse veteranen' in te voegen in het armzalige nieuwe Nederlandse leger van koning Willem I. Na Waterloo kwamen velen van hen dan ook in Nederlands-Indië terecht. Een uitvoerige opgave van de literatuur en bronnen die voor elk hoofdstuk geraadpleegd zijn en een register besluiten dit waardevolle boek. Het is een geslaagd voorbeeld van een moderne Nederlandse krijgshistorische studie en daarvan zijn er bepaald niet veel. Omdat het boek bovendien een goed inzicht geeft in een cruciale overgangsperiode van het leger, gaat zijn betekenis de behandelde periode te boven. Daarom, en vanwege de uitstekende leesbaarheid en de verzorgde uitgave, verwacht ik dat docenten en gevorderde leerlingen er veel nut en plezier aan kunnen beleven.
H.J.C. Termeer

JAARBOEK

***Noordbrabants historisch jaarboek 8(1991)*, Stichting Brabantse Regionale Geschiedbeoefening, Het Noordbrabants Genootschap, 's-Hertogenbosch, 192 blz., prijs *f*29,50**

Dit jaarboek over de geschiedenis van Noord-Brabant is inmiddels alweer aan zijn achtste jaargang toe. Geïnteresseerden in de historie van die regio zijn er ongetwijfeld al mee bekend, want het heeft hen veel te bieden. Driekwart van de uitgave is gevuld met wetenschappelijke artikelen over onderwerpen uit de rijke Brabantse geschiedenis. En in het resterende kwart vindt men de uiterst nuttige kroniek, die vrijwel alles registreert en becommentarieert wat er het afgelopen jaar over de Brabantse historie verschenen is in lokale, regionale en nationale reeksen en periodieken. Een index van persoons- en plaatsnamen maakt het mogelijk bepaalde informatie snel te vinden.

Aan twee artikelen in deze aflevering van het jaarboek wil ik in het bijzonder aandacht geven, omdat ze voor een publiek van docenten bijzonder interessant zijn. Deze bijdragen gaan over de geschiedenis van het onderwijs in de 19e eeuw. Met haar bijdrage 'Een afhankelijke betrekking. De materiële positie van onderwijzers aan de openbare scholen in Noord-Brabant vóór 1857' won Dolly Verhoeven de eerste Brabantse Prijs voor Geschiedschrijving. Het is dan ook een voorbeeldig artikel over een bijzonder boeiend en nog nauwelijks in detail onderzocht onderwerp.
Je krijgt toch weer wat meer vrede met je tegenwoordige lot in het onderwijs, als je ziet hoe niet veel meer dan een eeuw terug je collega's van toen hun kostje bij elkaar moesten schrapen. Hoe ze zelf het schamele schoolgeld moesten proberen te innen of de tegenwaarde in natura, hoe ze petities stuurden aan de overheid om aanvulling van het inkomen te verkrijgen en bijbaantjes moesten nemen als winkelier, klokkenist of doodgraver. Niet alleen die slechte materiële positie, maar ook de ongeschiktheid van de gebouwen, de afwezigheid van leermiddelen, en de afhankelijkheid van zuinige ouders en gemeentebesturen drukten de kwaliteit van het onderwijs.
Een mooie aanvulling en verdieping van dat onderwerp krijgt men uit het kwantitatieve onderzoek van Onno Boonstra naar de oorzaken van analfabetisme, schoolgaan en schoolverzuim in Zuidoost-Brabant in de 19e eeuw. Hij biedt zijn lezers niet alleen een inhoudelijk helder verhaal, maar geeft ook een leerzame praktijkdemonstratie van de toepassing van statististstische methoden op een historisch databestand. Op zoek naar de verklarende factoren voor analfabetisme laat hij zien hoe statistische methoden gericht kunnen worden ingezet om de verklarende waarde van diverse factoren (bijvoorbeeld geslacht, beroep vader, alfabetisme der ouders, stad/platteland) te meten en te wegen.
H.J.C. Termeer

BASISSCHOOLMETHODES

Dries J. van der Vlerk, *Wiens Geschiedenis, over het multi-etnisch gehalte van een nieuwe generatie geschiedenis-methodes voor de basisschool*, PAREL-publikatie 10.

In deze in januari 1991 verschenen publicatie van PAREL (Projektgroep Anti-Racistische Evaluatie van Leermiddelen) worden *Op zoek naar vroeger. Bij de Tijd, Spoorzoeken in de Tijd* en *Geschiedenis in onderwerp en opdracht, herziene uitgave* onderzocht.
De auteur stelt de vraag: "Nemen de allernieuwste geschiedenismethodes de multi-etnische samenleving serieus?". Daartoe onderzoekt hij de methodes en kiest hij als "criteria voor multi-etnisch geschiedenisonderwijs": toegankelijkheid, herkenbaarheid, gelijkwaardigheid en het aanleren van vaardigheden. Onder *toegankelijkheid* rekent hij het taalgebruik dat zodanig moet zijn dat alle leerlingen *"daadwerkelijk toegang tot dit vakgebied krijgen"*. Omdat volgens de auteur de toegankelijkheid wordt vergroot door een variatie in werkvormen, onderzoekt hij ook dit aspekt. Met *herkenning* bedoelt de schrijver dat alle leerlingen *"zich in voldoende mate kunnen inleven in/herkennen in geschiedenisonderwijs"*. Hij gaat dat na met betrekking